

KIS-528 – Termenoù evit kentelioù Douaroniezh

(RAH da GE – 05 03 97)

~ Gl. *échangeur* [sl. KIS-431, La-10, pp. 101-103] Br. **kroazhenter** a'm boa kavet e DCFB. gant LE GLEAU ha graet e'm boa gantañ dre m'e gaven gwelloc'h eget Br. *eskemmer* pe *dirouder*. En embannadur saoznek va levr *By Roads, Rails and Waves*, en doa graet an troour (amerikan) gant “ *An exchange in the form of a four-leaf clover, joining two motorways between...* ”

Kavout a reer ivez : “ *clover-leaf intersection* ” e geriadur galleg-saozneg Harrap's.

En alamaneg ez eo “ *Autobahnkreuz* ” hepmuiken.

Br. **dastreizh** g. -où : netra a-enep, nemet e kav din e vez graet kalz endeo gant ar rakger *das-* ken e vez un arvar a zispister a-wezhioù er gerioù savet gant *das-* (?).

Gl. *rond-point giratoire*. Atav war dachenn an hentoù e oa bet graet e *Geriadur Brezhoneg* An Here gant **kroashent-tro** : “doare kroashent kelc'hiek a dalvez da zaspazhañ ar c'harbedoù, ma vez an tremen gant ar re zo o treiñ ennañ” (p. 697).

[...] Setu amañ roll un nebeud gerioù on lakaet diaes ganto :

~ Gl. *antiseptique* g. hag aa. (na'm eus kavet roud ebet anezhañ).

~ Gl. *anticyclone* : Br. **adkelc'houdenn** ne blij ket da gelennerien DIWAN war an douaroniezh dre ma tlefe ster ar ger bezañ tost ouzh **diwaskenn** (*anticyclone* : “zone de hautes pressions”).

~ Gl. *autocrate* : Br. **unveliour** (?)

~ Gl. *biogéographie, biomasse, biocénose, biosphère* a'm eus kavet e La-09.

~ Gl. *biotechnologie* a'm eus troet gant Br. **bevgalvezerezh** g. kentoc'h eget gant **bevgalvezoniezh** (Br. *kalvezerezh* “ensemble des techniques”) gant an termenadur : “Kalvezder o plediñ gant arver korrvevion evit seveniñ un treuzfurmader pe ur c'hevanaozad kimiek” (?)

~ Gl. *conversion économique*. E GEAK. ne'm eus kavet nemet gerioù evel Br. *eiltaladur* pe *amdroadur*. A-hend-all ez eus ivez ur ster relijiel gant Gl. *conversion*.

~ Gl. *reconversion industrielle*. Br. **adaozadur** **ijinerezhel**, **greantel** (?). Br. *adframmadur* zo bet arveret c'hoazh e meur a sterva all.

~ Gl. *dogme*. Br. **pennwirionez** (LE GLEAU).

~ Gl. *hydrographie*. Br. **dourlec'hiadurezh** a gavan hir ha strobuz.

(GE da RAH – 07 03 97)

~ Gl. *échangeur*. Kalz e vez graet endeo, emezoc'h, gant ar rakger *daz-*. An dalc'h eo gouzout hag e arverañ a reer gant rat. Kemplezh eo steriegezh ar rakger *daz-*. Deskrivañ a c'haller an durc'hadurioù-mañ : **a**) "distreiñ d'ar par kent", sk. *daspreñañ*, *daskoriñ*, *dastalañ*, *dazbroañ*, *dazbriañ* ; **b**) "eilgwezh war-enep", sk. *dastaol*, *dazgwered*, *dasstourm* ; **c**) "arren lies gwech pe a-gendalc'h un argerzh en egor pe en amzer", sk. *dastroc'hañ*, *daskrenañ*, *daskrignat*, *daspegañ* ; ouzh **c** e c'haller stagañ *dasparzhañ* "ober parzhioù lies gwech" ; **d**) "dont a-dreuz o tegerc'hañ", sk. *dasklevout*, *daspañ*. Klevout a ran e **dastreizh** an daou zorc'hadur **c** ha **d** : "lec'h dazrannañ an treizhoù", "lec'h ma teu un treizh a-dreuz d'unan all, o tegerc'hañ ul lod eus an hentred".

~ A-geñver gant Gl. *rond-point giratoire* o deus tud *An Here* kinniget ur Br. **kroashent-tro** (diwar vont, bepred an debron da zaskemmañ ar skrivadoù evit redek war-lerc'h tasmantoù ar bed henvoazel), termen a zo ur charabañ giz Vallée. War ar pemdez e ran gant Br. **troboent** g.

~ Gl. *antiseptie*. Sl. KIS-447, La-10, pp. 175-183.

~ Gl. *anticyclone*. Ar Br. **adkelc'houdenn** savet gant Vallée zo ur ger kaer na c'haller ket dilezel dre an abeg pedant na zeskriv ket an anadenn. Keusteuennennerion *Diwan* ne anavezont ket pennaenn an deouezañ, diazez er yezhouriezh. A-du-rall e kentelioù Don SADED ez arverer Br. **izelwask**, **uhelwask**, sl. Da-63 p. 53, Da-64 p. 118 hag ivez, gwir eo, Br. **diwaskenn** "dépression atmosphérique".

~ Gl. *autocrat-*. Deveradoù diwar Br. **unveli** a gaver war *Emsav* 9 1967 p. 228. Riskl zo da intent **unvelour** e daou zoare : "piaouer an unveli", "a-du gant an unveli",

setu perak e kinnigfen **unveliad** evit "piaouer an unveli". A-dal da Gl. *autocratique* e ve Br. **unvelior, unveliat, unveliek, unveliel** hervez ar c'hemeradurioù.

~ Gl. *technique, technologie* zo liessteriek o daou gant bevennoù neuennus etre o stervaoù, hemañ o vezañ arveret alies e-lec'h hennezh en domanioù diorreet — pe hepken evit bezañ cheuc'h! A-dal dezho emañ Br. **kalvezder, kalvezerezh, kalvezouriezh, kalvezoniezh**. D'an arveriaded da emzibab. Difennadus e kavan hoc'h arguzennoù a-du gant Br. **bevgalvezerezh**.

~ Gl. *conversion* ha *reconversion* zo damheñvelster en armerzh : "azasaat ur rann obererezh, koskor hag araezioù, diouzh ezhommoù pe amveziadoù nevez", eleze diwar an un sol bukañ da balioù all. An diforc'h etre an daou dermen eo e ve bloc'hekok'h ar c'hemmañ gant *reconversion* eget gant *conversion* (ar rakger *re-* o wiskañ aze ur c'hemeradur kreñvaat). Ar verb dezhañ ar brasañ erdal eo Br. **amdreiñ**, eñ eo zo bet arveret evel kevatal da Gl. *conversion* er Greanterezh hag... er Bredelfennerezh. Evel kevatal da *reconversion* ez eo bet arveret ivez Br. **dastreñ**, ken er ster "distreiñ d'an obererezh kent", ken er ster boutinoc'h "dastaoliñ ouzh amveziadoù nevez dre (am)dreñ". Forzh penaos, gwan ha diresis eo Br. *adaozañ, adframmañ* en degouezh, evel a verkit. Evit a sell ar relijion, hon eus kinniget Br. *andreiñ* (< *ann-* kreñvaat). En *Imbourc'h* e lenner ivez *kanttreñ*, o tec'heriañ marteze ur meizad (pe ur meizadur) teologek all.

~ Gl. *dogme*. Gwelout a ran hon eus graet gant Br. **dogm** ha **dogmenn**. N'emañ ket e'm c'herz hiziv danvez *Geriadur an Deologiezh* Turiaw ha n'ouzon mui petra a ginnig eñ.

~ Gl. *hydrographie* zo dezhañ tri ster : 1° Studi an *dourgelc'h* (Gl. *hydrosphère*) , eleze kement dour a zo en-dro d'ar blanedenn, e kemm ouzh an *aergelc'h* hag ar *maengalc'h* (pe *maenwisk* hervez Vallée), Br. **dourgelc'honiezh** (nemet e tivizfed ober gant *dourwisk, dourwiskoniezh* o kemer diazez war ginnig all Vallée : *aergelc'h, aerwisk*). 2° Diskiblezh o studiañ *glennadur* (Gl. *topographie*) sol ar mor, al lennoù, ar stêrioù : **doursoloniezh** ? 3° Hollad an doureier red pe stabil en ur vro ; soñjal a ran en arverioù 'zo eus al lostger *-adur* o verkañ an hollad, al luniad evel e *geriadur, yezhadur, bredadur, glennadur*, h.a., alese : **douradur**, a rofe tu ouzhpenn se da sevel anv an diskiblezh o studiañ hollad doureier ur vro : **douradurezh** (evel *geriadurezh*, h.a.) hag anv an arbennigour : **douradurour** (evel *geriadurour*, h.a.). Kement-mañ avat zo kinnigoù betek gouzout, rak diaes eo reiñ un ali er-maez eus ur studi vloc'hel eus an diskiblezhioù-se.

(RAH da GE – 14 03 97)

Evit a sell Br. *treizh* avat, e oan chomet gant ar gredenn e tlee bezañ bevnet e ster d'an tremen a-dreuz ur stêr, ul lenn pe dre vor, hervez pezh a lennan e GIBR. [...] Ne lavar ket GIBR, avat, hag e c'heller ivez, dre astenn ster, arverañ *treizhañ*, evel *treuziñ*, evit "mont a-dreuz ur c'hoad, ur park, un hent pe ur gêr". Kavout a rae din ivez ne c'helled ket ober gant *treizhañ* pe *treuziñ* evit a sell *échangeur* rak savet eo bet ar seurt *keypoentoù* a-benn mirout a dreuziñ un hent dre unan all just a-walc'h. Soñjet e'm boa en ur ger bennak all deveret eus *kejañ* evel *kehenter* nemet ne glotfe ket an dibenn *-er* gant reolennoù ar yezhouriezh (?)

[...] Setu amañ da heul un nebeud gerioù all a'm eus kavet e geriaoueg DIWAN ha na'm eus ket kavet ar ger reizh evito e brezhoneg :

~ **bannerezh (reizhiad)**, Gl. *système de projection* — Br. “ *bannerezh Mercator* ”, Gl. “ *projection de Mercator* ”.

~ **dinaouenn**, Gl. *glacis* (Hist.) “ – ar broioù amheulier a-hed harzoù URSS ” ; Br. **gourizad difenn ; tachad gwarezet** (?)

~ **geodezik**, Gl. *géodésie* ; Br. **kartouriezh** (?)

~ **geodezikel**, Gl. *géodésique* ;

~ **poent-merk geodezikel**, Gl. *point coté géodésique*.

~ **geomorfologiezh**.

~ **geopolitik**.

~ **geotermiezh ; geotermek**.

(GE da RAH – 17 03 97)

A-zivout steriegezh Br. **reizh** : arabat evel just forc'hañ re diouzh naoz arverioù ar furmoù en o istor, nemet e rankomp reiñ d'an naozioù-se astennoù a-geñver gant ar vuhez kempred. Bodennek eo steriegezh Br. *treizh*. Ma n'eo ket bet kemmet ar gerdarzh nevez 'zo (netra kemmusoc'h eget ar gerdarzhioù !) e teu eus La. *tra#iecto#r"&um* "founilh, trezer", deveret hemañ diwar La. *tra#i"&c"&o* "teurel en tu-hont ; ober tremen eus ul lec'h d'unan all ; treuzlestrañ ; ober treuziñ ur stêr, ar mor ; trac'hantañ (dareulerezh) ; treuziñ ; mont a-dreuz (d'ur voger) ; mont dreist ; treuziñ ur

stêr, ar mor ; treuziñ dre vag". E hBr. e kaver *trethur* "passeur *pe* collecteur de péages" (VBEG 273). E Kb. ez eo chomet ar ster-mañ diwezhañ : *treth* "tax, rate", *trethu* "to tax", *trethiad* "taxation". E krBr. e talvez *treiz* kement ha "lec'h treuziñ ur stêr pe ur wazhenn vor". A un orin eo moarvat Br. *trezer*. Astennet eo bet endeo ar steriegezh d'an treuziñ dre nij : **aerdreizh-** ha da gement tremen 'zo : **treizhid**, **treizhidell**, h.a. Ne welan ket perak kilañ rak ar c'hemeradur "treuziñ dre ruilh".

~ Br. **bannañ** ha deveradoù a arverer da Gl. *projection* er Jedoniezh. A-du enta gant Br. " **bannerezh** Mercator".

~ Gl. *glacis* (Mil.), Sz. *forward slope*, Al. *Vorderhang*, *Vorfeld*, *Glacis*. Ar si a zo gant Br. *dinaouenn* eo gwiskañ ur ster dibarek war un termen hollek : talvout a ra "lec'h war zinaou" hep muiken (ar si-se a'm eus bet tro da venegiñ c'hoazh, sl. La-09 pp. 326-327). Hentoù teusk eo an deskrivañ hag an displegañ er gerlunierzh, an deouezañ eo an hent roueel, eleze krouiñ gerioù o pegañ ouzh ar werc'helezh dre c'hoari ar c'hennotadurioù hep damant d'ar poellata. Er c'heñver-se en deus ar galleg kentelioù da reiñ dimp. A-walc'h e heuilhfen evit ur wech ar wenodenn arloezet gant an deouezañ gallek hag e rafen gant un deverad diwar Br. *ramp-*. E hemañ eo puilh ar c'hennotadurioù. E orin zo ar frankeg *hramp* "tra grogek", *hrampon* "krapat diwarbouez ar c'hrabanoù" ; dioutañ e teu Gl. *rampe* "talenn war naou", Br. *ramp* "riklus" (Gl. *glacis* zo dezhañ ur gerdarzh kroaz diwar *glisser* ha *glacer* : "lec'h riklañ, lec'h rampañ"), Br. *rampañ* "riklañ ; disac'hañ (a-z an douar, pezh a c'hoarvez dres e furmidigezh ar *glacis* en Douarouriezh)". Ober a rafen a-walc'h gant Br. *rampenn* (hep doujañ ar mesk gant luc'hach Prosper Proux : " *rampenned* " o talvout ma ne fazian "merc'hed akuit da zigeriñ o divesker") pe well : *rampell* (evel *runell* e-kichen *runenn*, o kennotañ war un dro an orin kalvezadel). Ha ned afen ket da glask termenoù all evit ar sterioù deveret, o vont digudenn da heul al leterc'hañ a zo e galleg : a) **rampell** (Douarouriezh), b) **rampell** (Milouriezh), c) **rampell** ar broioù amheulier.

~ Gl. *génétique*. War La-09 p. 18 e kinnigan da gentañ Br. **hiloniezh**.

~ Gl. *géodésie*. Forzh penaos ar furm **geodezik* zo kammzezneuziet, **geodeziezh** a ve da zegemer pa gaver Sz. *geodesy*, Al. *Geodäsie*. E Sz. e kaver ivez *surveying* hag en Al. *Vermessungskunde* ha *Feldmesserei*, *Feldmessen*, *Feldmeßkunst* (o klotañ gant Br.VALL. *gwalennataerezh-douar*, *muzulierezh-douar*). Al luniad a orin brezhonek a zeverfen diwar *arzremm* (gwell eget *ardremm* marteze daoust ma kaver an doublad *trem* ~ *drem* e kembraeg). Dres Kb. *ardrem* (*arddrem*) a dalvez war un dro "aspect" ha "survey" — evel ma talvez Br. *dremm* kement ha "visage", "vue, regard" ha "surface" (" war *zremm* dorosellek an douar " SKET.p.39, in GIBR². p. 660). Kavout a rafed :

— Br. **arzremmoniezh** "skiant eus ar stummoù hag eus muzulierezh mentoù an Douar" pe, hervez ar c'hemeradurioù : **arzremmouriezh**, **arzremmerezh** diouzh ret, Gl. *géodésie* ;

— Br. **arzremmoniezh oablel** (pe **egorel**) "arzremmoniezh o rekouriñ d'an amgerc'helloù", Gl. *géodésie spatiale*;

— Br. **arzremmel**, **arzremmoniel**, Gl. *géodésique* ;

— Br. **poent arzremmel** "poent eus an douaregor a zo savelet resis e zaveennoù arzremmel", Gl. *point géodésique*. [Gwall verrek eo lakaat Br. *merk* a-dal da Gl. *cote* ! Er Jedoniezh, ar Gl. *cote* zo an trede daveenn, Br. *savenn*, an div all o vezañ an *hedenn* (Gl. *ordonnée*) hag al *ledenn* (Gl. *abscisse*) ; er C'hlenadurezh ez eo ar Gl. *cote* uhelder ur poent lavaret ; ret eo divizout hag arveret e vo an un termen hag er Jedoniezh pe dibabet un termen all : *rezenn*, *liveenn*, *uc'henn*... pe *savverk*, *rezverk*... (merkomp ez eus ur *rezverker* endeo, Gl. *indicateur de niveau*) : Br. " **poent savennet**, **rezennet**, **liveennet**, **uc'hennet**, **savverket**, **rezverket**..." Emaon o paouez goulenn e ali digant YBAN : " An un keal zo er Jedoniezh hag er C'hlenadurezh, alese e rafen gant Br. **savenn** en div ziskiblezh "] ;

— Br. **arzremmenn** b. (Jedoniezh) "berrañ regenn treset etre daou boent eus ur c'horreenn", Gl. *géodésique* b.

— Br. **arzremmenn** b. (Fizik) "krommenn erolet en egor-amzer gant ur poent danvezel o loc'hañ dizalc'h (pezh ez eo an eeunenn en egor euklidel)", Gl. *géodésique* b. ;

— Br. **arzremmoniour**, **arzremmour** g. *-ion* "arbennigour war an arzremmoniezh, an arzremmouriezh", Gl. *géodésien*.

— Br. **arzremmer**, **arzremmventer**, **geodimetr** "ardivink da vuzuliañ war-eeun ar pellderioù arzremmel".

~ Gl. *géomorphologie* "studi eus stummoù torosennadur an Douar". Ne welan nemet **douarstummadurezh** pe **douarstummadouriezh**. (Hemañ diwezhañ a ve gantañ ar splot da reiñ un deverad berroc'h : *douarstummadour*, met war-bouez terriñ ar reolenn a welomp oc'h eгинаñ gant *geriadurezh*, *geriadurour*...)

~ Gl. *géopolitique*. Ar rakger *géo-* amañ a ra dave d'ar glenn, eleze da zoareoù naturel an tiriagezhioù : "studi politikerezh ar riezoù a-geñver gant amveziadoù ar glenn". Da zibab ez eus etre **douarbolitikouriezh**, **glennbolitikouriezh** pe ... **geopolitik**.

~ Gl. *géothermie, géothermique*. Emañ ar respont e GEAK. : **tirwrez, tirwrezel** ha ne welan ket gwell diskoulm.

(RAH da GE – 21 03 97)

~ A-zivout steriegezh Br. *treizh* ez on a-du ganeoc'h pa lavarit e ranker reiñ da naozioù kozh ar furmoù astennoù nevez a-geñver gant ar vuhez kempred : gerioù evel *treizhid* ha *treizhidell* n'eus ket da gilañ raozo, anat eo. Evit a sell ar skoulm hentoù a c'hoarvez eus an “ *échangeur* ”, avat, em eus aon na ve ar ger *treizh* diazas o vezañ ma klasker dre an doare skoulm-se mirout a lakaat un hent da *dreuziñ* pe da *dreizhañ* un hent all. Ken na vo kavet ur ger azasoc'h, eta, e talc'hin d'ober gant *kroazhenter* daoust ma n'e gavan ket brav.

~ Gl. *glacis* : e geriaoueg douaroniezh SADED e'm eus kavet *hirdostalenn*. Bastañ a rafe *tostalenn*, d'am soñj. NDBF. : *tostalenn* "partie basse d'une colline". GBAV. : *tostalek* "en pente douce et appr. préalpin" ; *douar tostalek* ; *ur park tostalek*. Spisoc'h eo marteze *tostalenn* eget *dinaouenn*, daoust ma kavot moarvat ez eo kenster an daou c'her-se. Klotañ a rafe koulskoude gant an dinaou digoadet ha distrouezhet a gaver dirak ar c'hreñvlec'hioù (Ligne Maginot). Ne glot ket, avat, gant an “ tachad gwarezet ” he doa klasket an URSS sevel gant broioù amheulier ar Reter.

(GE da RAH – 25 03 97)

~ Anat eo ne blij ket deoc'h va c'hinnigadenn Br. *dastreizh*. Chom a ra deoc'h avat da gavout an abeg, rak an arguzenn a gemerit n'eo ket soliet : Br. *treuziñ* ne dalvez ket dre ret "tremen a live", pe ne vije ket eus Br. *treuzell* ; *treuziñ* na, seul gent a se, *treizhañ*. Gard eo kantrat lavarout : “ un nijerez o *treizhañ* an Atlantel ”, ez eo ivez : “ un hentred o *treizhañ* unan all ”. Br. *dastreizh(añ)* a intentan evel “ *dasparzh(añ)* an *treizhid* etre lies hent kenskej”. Evit Br. *kroazhenter*, e kav din e'm eus diskleriet ar gwanoù a zo en e luniadur. N'on ket evit lavarout muioc'h. D'an tiñvadur da c'hoarvezout pe get...

~ Br. *tostalenn* (marteze < Br. *tost + tal-*) a c'houlennfe ivez ma ve, evel a lavare Marsel Klerg, “astennet e nask”, kentoc'h : strishaet e erdal, dres evel *dinaouenn*. Er prantad a greskiñ lemm ma emañ ar brezhoneg arabat kaout diegi da bourchas termenoù nevez a-vil-vern : ar re gozh a gavo fred bepred, n'int ket avat evit sammañ

revec'hioù rak buan e ray ar yezherion pezh o deus graet an *terminal speakers* : gervel gerioù gallek en o lec'h.

(RAH da GE – 31 03 97)

Goude bezañ studïet pizh pezh a skrivit en ho lizher eus ar 07 03 97 e rankan anzav ned on ket a-enep *daz-* na *treizh*. Pezh a'm lakae da gilañ rak ar ger *dastreizh*, avat, eo ne ra dave ebet d'an hentoù o-unan, daoust ma c'heller ober gantañ e leadell ur gartenn hentel, da skouer, pa vez anat d'an holl e reer dave d'ur c'hejpoent pennak a-hed ar gourhent. Ar Gl. *échangeur* n'eo ket resisoc'h all war ar poent-se !

Gl. *glacis* : graet e'm eus gant Br. *rampell*.